

3. Кубенко І.М. Що таке компетентність і як її розуміють в освіті / І.М. Кубенко // Теорія та методика управління освітою. – № 1. – 2010. – С. 24-26.
4. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / [З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.]; за ред. З.Н. Курлянд. – [3-тє вид. перероб. і доп.] – К.: Знання, 2007. С. 447-455.

УДК 37.013.43:047.22

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Климова В.Л.

Красноармійське педагогічне училище

У статті розкривається проблема формування педагогічної культури майбутніх фахівців, розглядається необхідність формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи, окреслюються шляхи її розвитку.

Ключові слова: педагогічна культура, комунікативні знання, уміння, комунікативні здібності, комунікативна компетентність.

ФОРМИРОВАНИЕ КОМУНІКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Климова В.Л.

В статье раскрывается проблема формирования педагогической культуры будущих специалистов, рассматривается необходимость формирования коммуникативной компетентности будущих учителей начальной школы, рассматриваются пути ее развития.

Ключевые слова: педагогическая культура, коммуникативные знания, умения, коммуникативные способности, коммуникативная компетентность.

FORMING OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PEDAGOGICAL CULTURE

Клымова В.Л.

The article is devoted to the problem of forming pedagogical culture of future specialists, necessity of forming communicative competence of the future primary school teachers and the ways of its development.

Key words: pedagogical culture, communicative knowledge, skills, abilities, communicative competence.

Постановка проблеми. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» одним із напрямів реформування освіти визначає підготовку нової генерації вчителів з високим загальним рівнем педагогічної культури. Тому актуальним для педагогічних ВНЗ є підготовка майбутнього вчителя, конкурентноспроможного на сучасному ринку освітніх послуг, фахівця, який володіє професійно-педагогічною культурою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен професійно-педагогічної культури з різних позицій розглядається в педагогічних дослідженнях О. Бондаревської, М. Віденського, Г. Ісаєва, Н. Крилової, М. Левіної, Є. Силяєвої, В. Сластьоніна та ін. Найбільш змістовно й концептуально представлено розуміння професійно-педагогічної культури в дослідженнях О. Бондаревської, С. Дейнеко, С. Дибського, І. Ісаєва [3, 4].

У процесі роботи над статтею нами узагальнено провідні підходи, що існують у науковій літературі з приводу сутності й структури педагогічної культури. Науковці А. Барабаншиков, В. Гаврилюк, І. Гусев, С. Єлканов, С. Муцинов, А. Чалов, П. Щербань [2, 7] визначають педагогічну культуру як синтез педагогічних переконань і майстерності, педагогічної етики та професійно-педагогічних якостей, стилю навчально-виховної роботи і ставлення вчителя до своєї справи і самого себе. Структуру педагогічної культури, на їх думку, складають ідейна і професійна підготовка, професійна спрямованість, інтелігентність, гармонія інтелектуальних та моральних якостей, творча спрямованість діяльності, педагогічне дієве спілкування та поведінка, висока педагогічна майстерність, педагогічний оптимізм, спрямованість на самовдос-

коналення. Однак, незважаючи на велику кількість досліджень з цієї проблеми, варто зазначити, що проблема формування комунікативної культури – складової педагогічної культури майбутнього вчителя початкових класів – залишається актуальною.

Мета статті: розкрити проблему формування педагогічної культури майбутніх вчителів початкової школи, охарактеризувати сутність комунікативної культури; розглянути необхідність формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, у формуванні особистості вчителя є два головних аспекти – професійний і культурний. Тому педагогічний вищий навчальний заклад покликаний давати не тільки знання, а й формувати особистість педагога, тобто створювати умови для формування педагогічної культури майбутнього фахівця.

На нашу думку, педагогічна культура – це оволодіння педагогічним досвідом людства, досконалість власної педагогічної майстерності, високий загальнокультурний рівень. Опрацьований матеріал дозволив виділити складові формування педагогічної культури студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації. Це такі блоки професійної підготовки майбутнього фахівця:

- психолого-педагогічний;
- предметний (професійно зорієнтований);
- практичний (фаховий);
- загальнокультурний.

Стрижньовим компонентом педагогічної культури є педагогічна майстерність, що передбачає синтез розвинутого психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, навичок і вмінь, комунікативної компетентності.

Більш детально зупинимося на проблемі формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів як одного із важливих чинників формування їх педагогічної культури. Дослідження психологів і соціологів показують, що до 90% спілкування учителя з учнівським колективом відбувається в усній формі, у процесі ділової взаємодії. Без перебільшення можна сказати, що вміння спілкуватися має вирішальний вплив на ефективність спільної діяльності, на успішне проведення уроків та позакласних заходів. Комунікативність учителя полягає у професійній здатності до спілкування, стимулювання пози-

тивних емоцій у співрозмовника й відчуття задоволення від спілкування. Вона формується під впливом багатьох чинників. Переважають при цьому особистісні якості, що визначають модель комунікативності вчителя:

- комунікативні знання – узагальнений досвід людства в комунікативній діяльності, відображення у свідомості комунікативних ситуацій;

- комунікативні уміння – комплекс дій, що дають змогу творчо використовувати комунікативні знання;

- комунікативні навички – автоматизовані дії, що сприяють швидкому відображенню у свідомості комунікативних ситуацій, визначають успішність сприйняття, розуміння ситуації та відповідних дій;

- комунікативні риси характеру – головні якості особистості, що виявляються у типовій для неї активності в комунікативній діяльності й у ставленні до учнів і до себе.

Комунікативна компетентність майбутніх фахівців формується на усіх без винятку заняттях та позааудиторних заходах. В основу формування комунікативної компетентності студентів покладено розвиток їх критичного мислення, творчих здібностей, уміння конструювати свої знання, орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, інтегрувати знання та уміння із педагогіки, психології, української мови, дитячої літератури, культури мовлення, окремих методик.

Перед викладачем ВНЗ стоїть нелегке завдання – розвиваючи комунікативні уміння студентів, формувати їх професійне мовлення. Одним із засобів успішного вирішення цього завдання є власний приклад. Педагог, незалежно від того, яку навчальну дисципліну викладає, має володіти усіма тонкощами мовленнєвої культури, повсякчас приділяти увагу формуванню комунікативної компетентності майбутніх учителів.

Маючи певний досвід роботи щодо вирішення зазначеної проблеми, окреслимо шляхи формування комунікативної компетентності студентів під час навчальних занять. Це:

- використання інтерактивних технологій кооперативного та колективно-групового навчання (робота в парах, ротаційні трійки, «двачотири-всі разом», «карусель», «акваріум», «мікрофон»), «незакінчені речення», «мозковий штурм», «ажурна пилка»);

- ситуативне моделювання (імітаційні ігри, що відтворюють професійне середовище);
- опрацювання дискусійних питань («займи позицію», «зміни позицію», «неперервна шкала думок», дискусія);
- аналіз педагогічних ситуацій, вирішення проблемних питань, виконання творчих завдань.

Висновки. Досвід роботи викладачів педагогічних ВНЗ I-II рівнів акредитації з проблеми формування комунікативної компетентності засобами інноваційних технологій дає позитивний результат: майбутні фахівці набувають певного досвіду у галузі культури педагогічного спілкування, у них також формується готовність до впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес сучасної школи, що є важливою складовою їх професійної компетентності.

Спираючись на вищесказане, можна стверджувати, що особливості формування комунікативної культури майбутнього вчителя початкової школи зумовлюються структурою й змістом означеного феномена, що є невід'ємною і важливою складовою педагогічної культури.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: [підручник] / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: [навч. посібник] / Н.П. Волкова. – К.: Академія, 2006.
3. Дейнеко С.В. Педагогічна компетентність учителя як умова та засіб гуманізації освітнього середовища / С.В. Дейнеко // Управління школою. – 2007. – № 4. – С. 2-7.
4. Дибський С. Педагогічна культура вчителя / С. Дибський // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 3. – С. 59-61.
5. Ковальчук Л. Педагогічна культура вчителя як запорука його успіху в професійно-педагогічній діяльності / Л. Ковальчук // Другий український педагогічний конгрес: зб. матеріалів конгресу / ред.: В.Г. Кремь, В.В. Панасюк, Р.А. Арцішевський та ін. – Львів, 2006. – С. 358-369.
6. Тетерятник М. Науково-методична культура вчителя початкових класів М. Тетерятник // Початкова школа. – 2007. – № 4. – С. 45-47.
7. Щербань П. Сутність педагогічної культури / П. Щербань // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С. 67–71.